

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia,
Drets i Memòria
**Secretaria de Mesures Penals,
Reinserció i Atenció a la Víctima**

Programa de justícia restaurativa

Memòria 2022

ÍNDEX

1. El Programa de justícia restaurativa	3
2. Dades generals	3
3. Viabilitat	4
4. Tipus d'acords dels processos restauratius	7
5. Entrevistes reparadores a les víctimes	8
6. Durada dels programes	9
7. Relació entre les parts	10
7.1 Relació entre la víctima i la part investigada o penada	10
7.2 Relació entre la persona jurídica i la part investigada o penada	10
8. Tipologia delictiva	11
9. Dades sociodemogràfiques	12
10. Procedència	14
10.1 Vies d'entrada al Programa de justícia restaurativa	14
10.2 Inici del procediment penal	14
11. Metodologia	15
11.1 Entrevista inicial	15
11.2 Intervenció de la part lletrada	15
11.3 Moment d'intervenció	15
12. Conclusions	16
13. Annexos d'accessibilitat	19
13.1 Annex 1: evolució del Programa de justícia restaurativa	19
13.2 Annex 2: franges d'edat dels victimaris	20
13.3 Annex 3: franges d'edat de les víctimes	21

1. El Programa de justícia restaurativa

El Departament de Justícia, Drets i Memòria –en concret, la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil– posa a disposició de tothom el Programa de justícia restaurativa, un servei gratuït que s'emmarca dins del paradigma de la justícia restaurativa i que té com a objectiu principal la reparació del dany causat a les persones i a les relacions.

Així, s'ofereix un espai de comunicació a les persones que estan implicades en un procediment penal per tal de cercar la manera més adequada de donar resposta al delictes, centrada a reparar el dany causat a les persones i a les relacions, de manera que les parts puguin participar activament en la solució dels problemes resultants d'una infracció penal amb l'ajuda d'una tercera persona imparcial i neutral, el tècnic de justícia restaurativa.

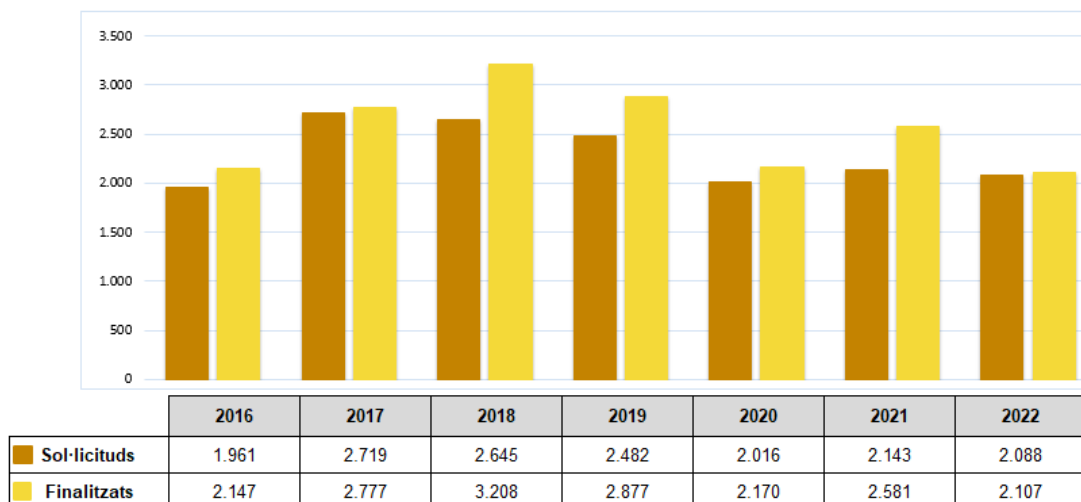
Les característiques principals del Programa són:

- La voluntarietat de les parts.
- La confidencialitat del procés.
- La imparcialitat i la neutralitat del tècnic de justícia restaurativa
- La implicació activa de les parts.

A continuació es presenten les dades del Programa de justícia restaurativa corresponents a l'any 2022.

2. Dades generals

L'evolució del Programa de justícia restaurativa des de l'any 2016 fins al 2022 ha estat la següent:

Durant l'any 2022 s'han donat d'alta 2.088 programes i s'han finalitzat 2.107 processos restauratius.

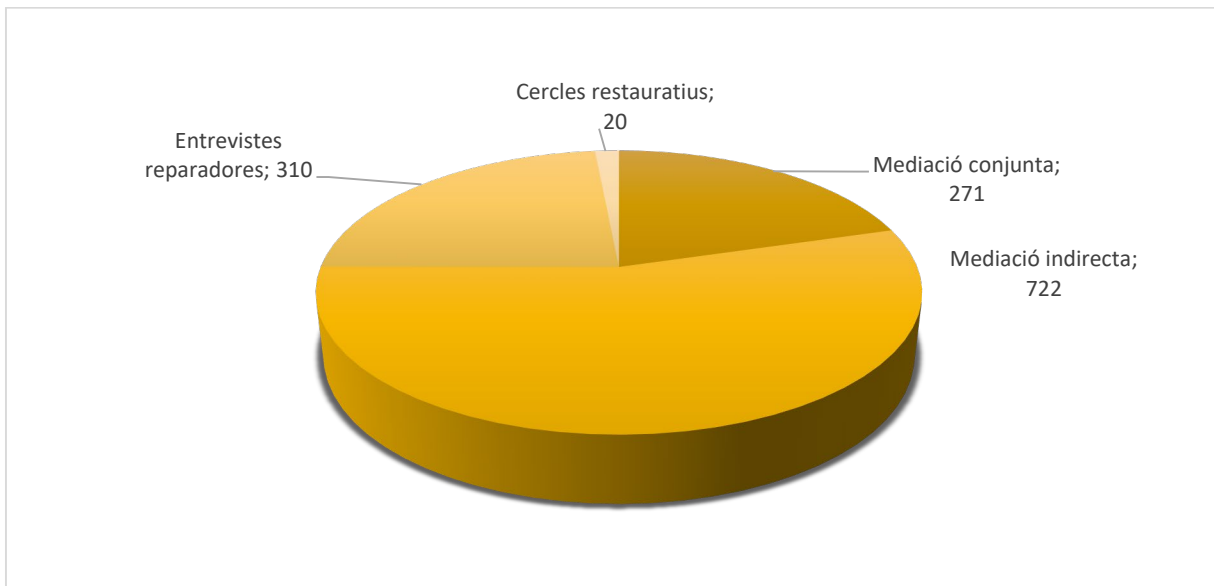
3. Viabilitat

Els criteris de viabilitat que s'avaluen per dur a terme un procés restauratiu són la voluntarietat i l'interès de les parts a participar en el Programa, la seva capacitat cognitiva i volitiva d'entendre el procés així com la voluntat de reparar i de ser reparat.

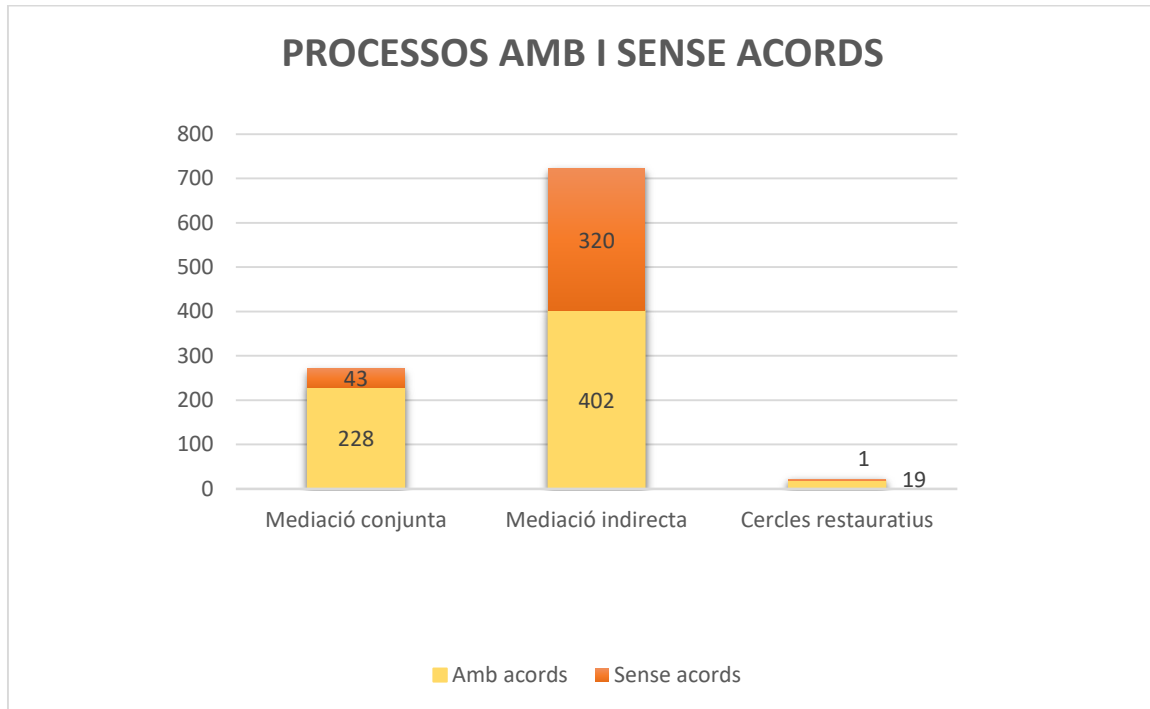
Dels 2.107 processos finalitzats, s'ha dut a terme un procés restauratiu en 1.323 (62,79 %), mentre que en 784 casos (37,21 %) no s'han donat els criteris de viabilitat que estableix el programa marc.

A banda dels processos restauratius en què s'atenen víctima i victimari, també s'ha dut a terme una altra metodologia restaurativa, les entrevistes reparadores a les víctimes, l'objectiu de les quals és acompanyar la víctima i escoltar-la per conèixer les seves necessitats.

L'any 2022 s'han dut a terme 310 entrevistes reparadores, que corresponen al 23,43 % dels processos.

Dels 1.323 processos restauratius iniciats, en 649, les parts han arribat a un o més acords (això representa un 49,06 % dels processos iniciats).

En relació amb els **programes no viables** (784), es mostren a continuació els motius d'aquesta manca de viabilitat (cal recordar que cada programa pot tenir més d'una víctima i més d'un motiu).

MOTIUS	NOMBRE	%
No voluntat víctima	375	45,62%
No localització part investigada	99	12,04%
No voluntat part investigada	117	14,23%
No localització víctima	28	3,41%
No voluntat ambdues parts	52	6,33%
No necessitat de procés restauratiu	16	1,95%
No criteris professionals	29	3,53%
No voluntat advocat/da víctima	18	2,19%
No voluntat advocat/da part investigada	18	2,19%
Part investigada no compareix	26	3,16%
Victima no compareix	24	2,92%
No criteris judicials	15	1,82%
Defunció d'una part	5	0,61%

El més rellevant és que el 45,62 % dels programes no són viables perquè la víctima no vol participar-hi. Quan la víctima no desitja iniciar el procés restauratiu, ja no es contacta amb el

victimari. De vegades també pot ser la part investigada qui no hi vol participar; en aquest cas, ha estat un 14,23 %. Tan sols hi ha hagut un 6,33 % dels programes en què cap de les dues parts no hi ha volgut participar.

Any rere any es repeteix el fet que la no voluntat de la víctima és la causa principal que els processos de justícia restaurativa no siguin viables.

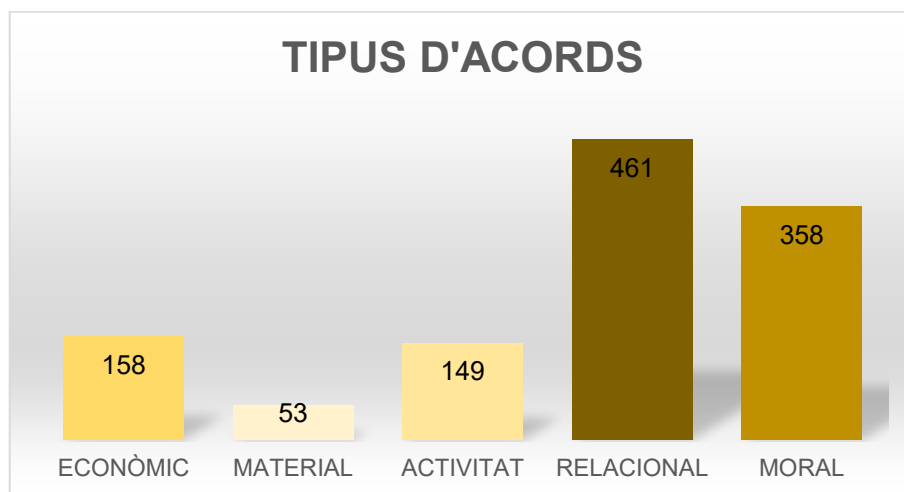
4. Tipus d'acords dels processos restauratius

Tal com s'ha dit abans, del total de programes finalitzats (2.107), en 1.323 casos s'ha fet un procés restauratiu. D'aquests, en 649 es va arribar a un o més acords, cosa que representa un 49,06 % del total de processos de justícia restaurativa iniciats.

Els tipus d'acords, escrits o verbals, als quals han arribat les parts en els processos de justícia restaurativa s'agrupen en la classificació següent:

- Acord econòmic: restitució amb diners.
- Acord moral: disculpes, entendre el dany causat, posar-se al lloc de la part afectada, explicació de la intenció real i dels motius.
- Acord amb una activitat: fer un treball o una tasca concrets.
- Acord material: indemnització de danys i perjudicis; prestació diferent del dany original, però satisfacció per a ambdues parts.
- Acord relacional: restauració de les relacions socials o comunicatives entre les parts.

Així, en els processos de justícia restaurativa finalitzats, els tipus d'acords als quals s'ha arribat es distribueixen de la manera següent:

Generalment es pot arribar a més d'un d'acord, i el més freqüent és el relacional.

5. Entrevistes reparadores a les víctimes

L'entrevista reparadora amb la víctima és de caràcter individual. Hi ha dues situacions en les quals es duu a terme:

- **Quan la víctima renuncia al procediment judicial.** Són aquells casos en què el conflicte es reconduïx, la víctima manifesta que vol renunciar al procediment i signa un document que així ho expressa. En aquesta situació, el tècnic de justícia restaurativa escolta les explicacions de la víctima i en reconduïx les angoixes passades.
- **Quan la víctima no desitja parlar amb la persona investigada i es detecta que vol anar a judici.** La víctima agraeix l'entrevista o les entrevistes que s'han fet perquè hi ha pogut explicar com se sent i quines necessitats té. El tècnic de justícia restaurativa li fa els aclariments judicials que necessita i equilibra les seves expectatives judicials. L'entrevista permet valorar en quin moment està la víctima i detectar si la situació li genera patiment i si necessita ser derivada a qualsevol altre servei d'execució penal.

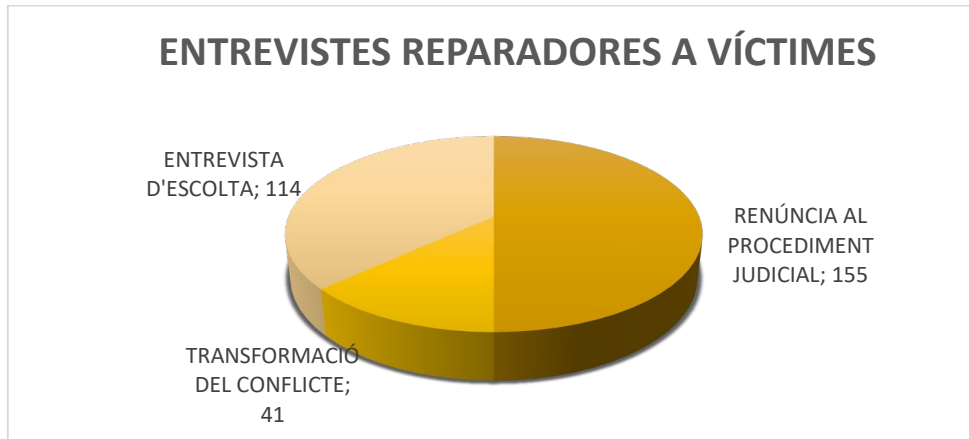
En aquestes entrevistes es pretén acompanyar la víctima perquè pugui parlar del seu conflicte d'una manera positiva, amb un enfocament que l'ajudi a valorar molt més el que té que no pas el que ha perdut. Aquest enfocament permet parlar de la responsabilitat, de com es poden arreglar les coses, de com es poden satisfer les necessitats detectades i de com reparar-les des d'un posicionament afectiu i reparador.

Un cop fetes les entrevistes, ens podem trobar amb tres resultats possibles:

- a) **Entrevista d'escolta:** la necessitat principal de la víctima és poder expressar la seva vivència del delictes, com s'ha sentit i quines necessitats té.
- b) **Transformació del conflicte:** com a conseqüència de les reflexions que fa la víctima durant l'entrevista, la seva visió del conflicte canvia.
- c) **Renúncia al procediment judicial:** un cop feta l'entrevista, la víctima decideix no continuar amb el procediment judicial i signa un document de renúncia que s'eleva al jutjat.

Com s'ha dit anteriorment, durant aquest any s'han dut a terme 310 entrevistes reparadores a víctimes (un 14,71 % dels programes finalitzats).

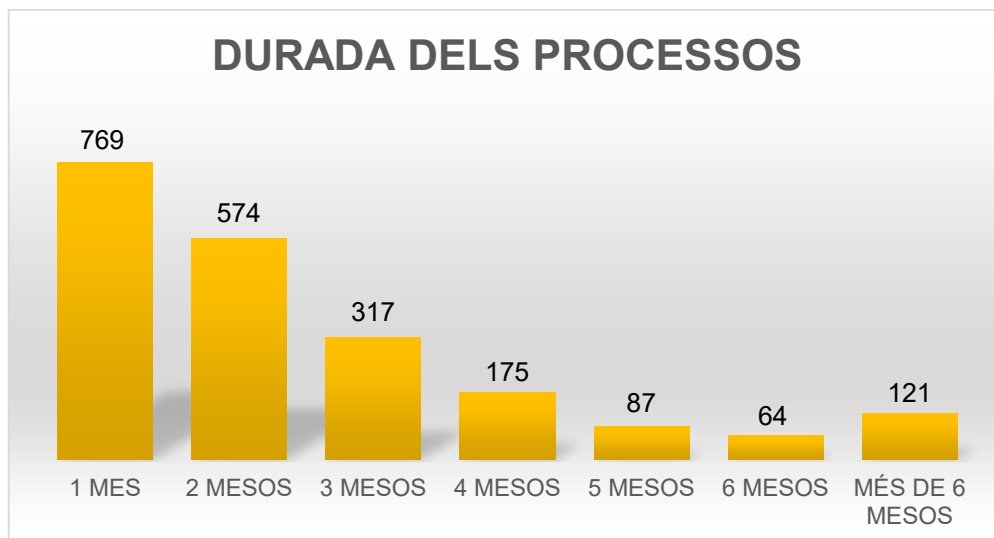
En el total de les d'entrevistes reparadores, els tres resultats possibles es distribueixen de la manera següent:

6. Durada dels programes

La durada dels programes es comptabilitza des de la primera intervenció –és a dir, des del primer contacte amb alguna de les parts– fins a la finalització del programa; el protocol amb els òrgans judicials estableix que aquesta durada ha de ser com a màxim de dos mesos, tot i que en alguns casos és de més temps a causa de la conflictivitat del delictes o de les parts.

El gràfic següent mostra la distribució dels 2.107 processos finalitzats, segons la durada de la intervenció.

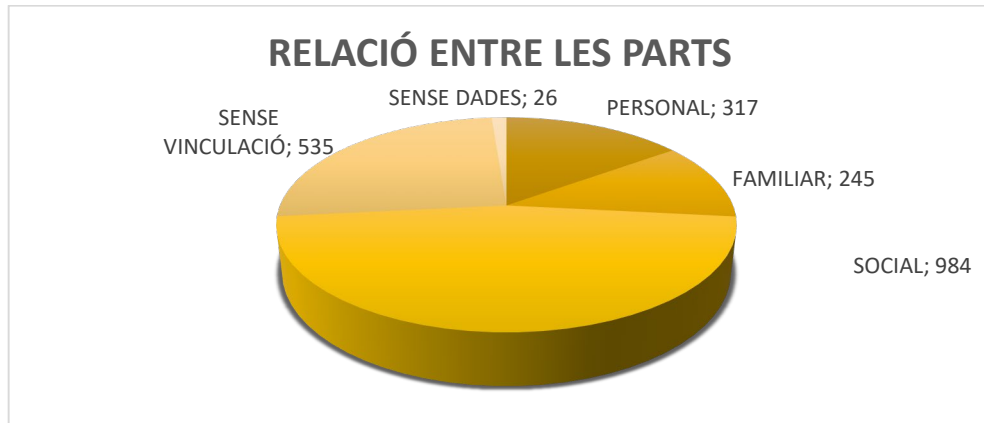

El 36,50 % dels processos s'acaben en un mes; el 27,24 %, en dos mesos; el 15,05 %, en tres mesos, i en un 21,20 % se sobrepassa aquest termini de temps.

7. Relació entre les parts

7.1 Relació entre la víctima i la part investigada o penada

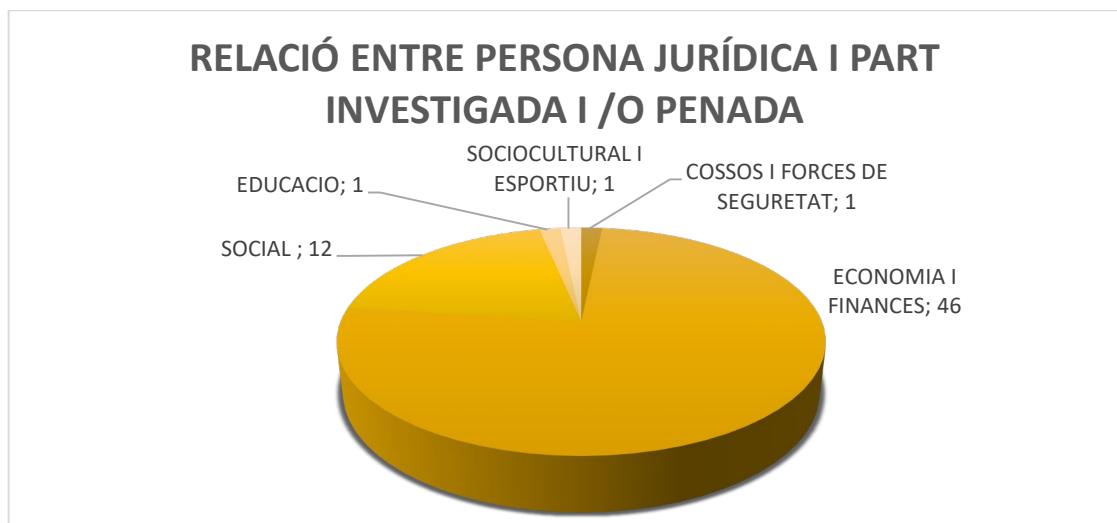
El gràfic següent detalla el tipus de relació que hi ha entre les parts (la víctima i la persona investigada o penada) que han accedit al Programa de justícia restaurativa (en els casos en què no s'ha iniciat o alguna persona no ha comparegut, no se'n sap el tipus de relació).

Com es pot observar, en 1.546 casos (73 %) hi havia una relació prèvia entre les parts, sigui en l'àmbit familiar, personal o social; en la resta, no hi havia cap mena de vinculació o, si n'hi havia, es desconeix. Aquestes dades es mantenen estables amb els anys i només tenen lleugeres variacions.

7.2 Relació entre la persona jurídica i la part investigada o penada

Durant l'any 2022 hi ha hagut 61 processos en què les parts perjudicades o víctimes eren persones jurídiques, com ara cossos policials, entitats, empreses, organitzacions, etc. Al gràfic següent se'n pot veure el detall:

8. Tipologia delictiva

A continuació es mostra un quadre dels principals grups delictius dels programes finalitzats.

GRUPS DELICTIUS	NOMBRE	%
Contra la llibertat	793	39,49%
Lesions	549	27,34%
Contra el patrimoni	472	23,51%
Altres delictes	78	3,88%
Contra l'honor	29	1,44%
Contra la intimitat	14	0,70%
Contra drets fonamentals	13	0,65%
Falsedat documental	12	0,60%
Contra relacions familiars	10	0,50%
Contra integritat moral	9	0,45%
Contra llibertat sexual	8	0,40%
Contra la vida	7	0,35%
Contra l'ordre públic	6	0,30%
Contra l'Administració de justícia	5	0,25%
Contra seguretat col·lectiva	3	0,15%

Els grups delictius que el 2022 destaquen sobre la resta són els mateixos que els altres anys; quantitativament destaquen:

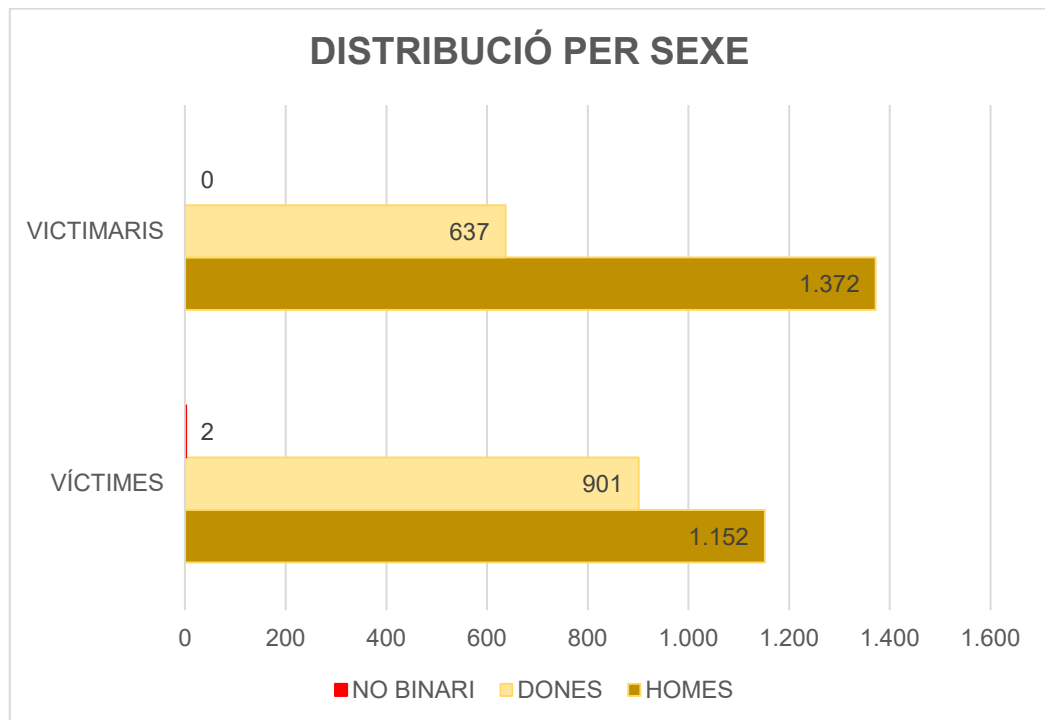
- Contra la llibertat (39,49 %)
- Lesions (27,34 %)
- Contra el patrimoni (23,51 %)

Una dada a tenir en compte és el moment processal de la causa judicial quan es deriva al Programa de justícia restaurativa i el tipus de procediment penal obert. Així, el gruix dels programes prové de la fase d'instrucció, per delictes lleus o judicis immediats de delictes lleus, o per diligències prèvies, urgents o indeterminades; i la resta, en menor mesura, en fase d'enjudiciament i en fase d'execució. Per això, la tipologia delictiva respon més a delictes lleus, ja que són els que més oficien els jutjats d'instrucció.

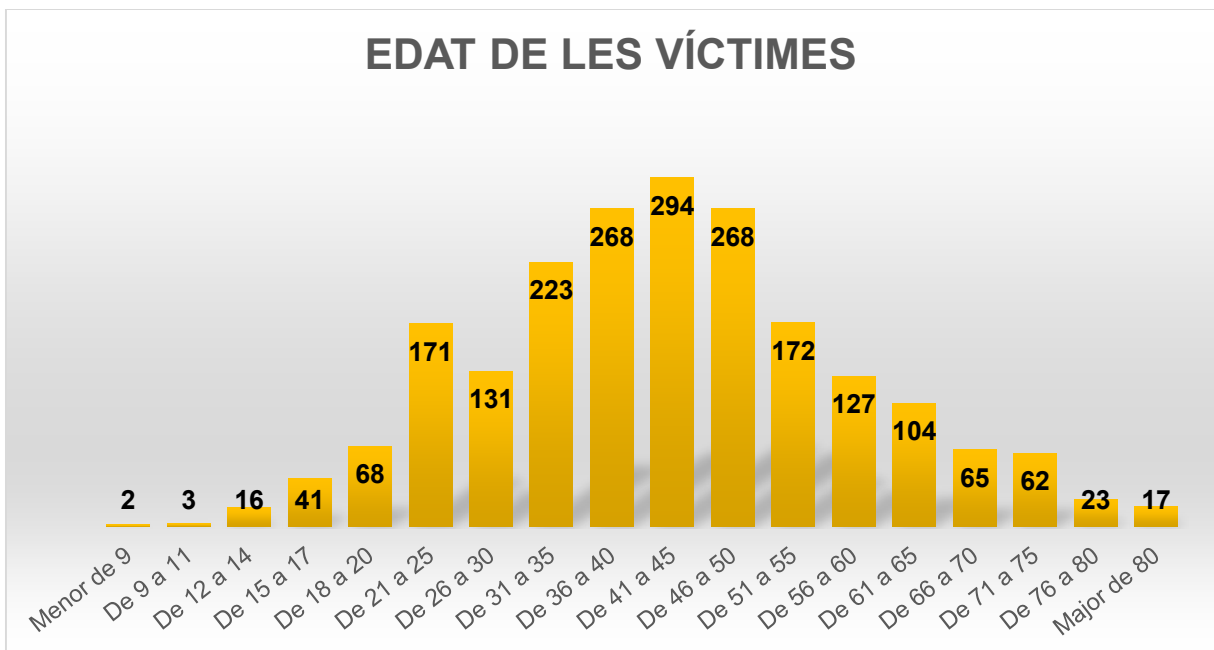
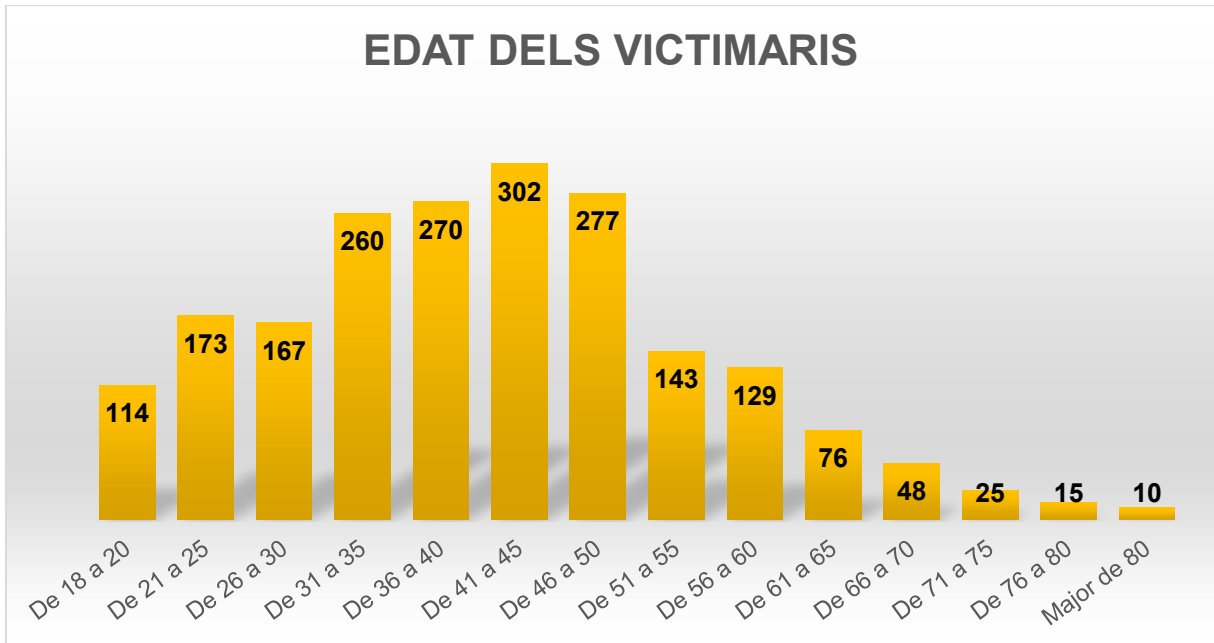
9. Dades sociodemogràfiques

Durant l'any 2022 han passat pel Programa 2.009 persones denunciades, investigades o penades i 2.055 denunciants o víctimes. Cal tenir en compte que en un programa hi pot haver més d'una víctima, i que una persona denunciada pot tenir més d'un programa en procés.

El gràfic següent mostra la distribució per sexe del total de persones que han participat en el Programa de justícia restaurativa. Hi ha les víctimes i els victimaris; de les víctimes, n'hi ha 2 que s'han identificat com a no binàries.

Pel que fa a l'edat de les persones que participen en el Programa de justícia restaurativa, tant les que corresponen a la part infractora com les que corresponen a les víctimes, es distribueixen de la manera següent:

10. Procedència

10.1 Vies d'entrada al Programa de justícia restaurativa

Les vies d'entrada al Programa de justícia restaurativa són les següents:

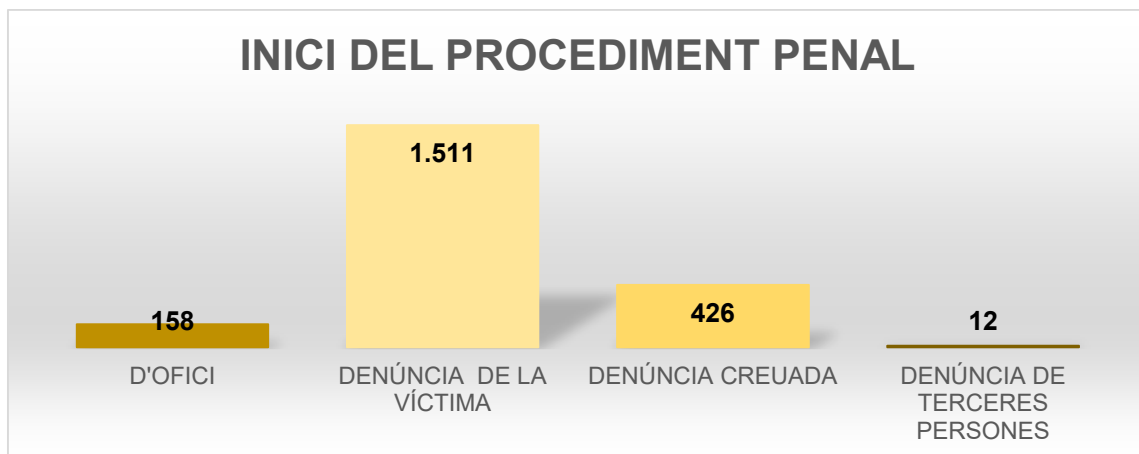
- Ofici dels òrgans judicials.
- Oferiment en seu judicial.
- Sol·licitud de les parts implicades o dels seus advocats.
- Sol·licitud d'altres equips, institucions o agents socials.

La taula següent detalla la procedència de tots els processos de justícia restaurativa. Si tenim en compte les dades anteriors, destaquen els programes que procedeixen d'òrgans judicials, que representen un 96,44 % del total.

PROCEDÈNCIA	PROCEDÈNCIA	NOMBRE	%
Òrgans judicials	Oficis	1.959	92,98
	Oferiments	73	3,46
Iniciativa de part/s	Part investigada/encausada	41	1,95
	Víctima	14	0,66
	Ambdues parts	10	0,47
Altres equips	Centres penitenciaris	10	0,47
TOTAL		2.107	100

10.2 Inici del procediment penal

El gràfic següent mostra l'inici del procediment penal dels processos de justícia restaurativa:

De manera molt significativa, l'inici del procediment penal ve marcat per les denúncies de les víctimes.

11. Metodologia

11.1 Entrevista inicial

Des de l'entrada en vigor de la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes, s'ofereix inicialment a la víctima la possibilitat de dur a terme un procés de justícia restaurativa i, en cas que manifesti la voluntat de participar-hi, s'ofereix aquesta opció a la part investigada.

ENTREVISTA INICIAL	NOMBRE
Part investigada	327
Víctima	1.745
Conjunta	12

Els processos en què es fa l'entrevista inicial amb la part infractora solen ser per tipus delictius específics, com per exemple les usurpacions, o bé perquè la víctima és una persona jurídica.

L'entrevista es duu a terme amb ambdues parts alhora quan hi ha una relació familiar prèvia, si el conflicte s'esdevé per aquest motiu, en els casos de denúncies creuades o quan el tècnic de justícia restaurativa valora que, ateses les característiques dels fets, és millor fer la primera intervenció de manera conjunta.

11.2 Intervenció de la part lletrada

En els processos de justícia restaurativa es dona l'opció a la part lletrada perquè hi pugui intervenir; tot i així, en el 79,50 % dels casos no hi ha participat.

PART LLETRADA	NOMBRE
Amb intervenció	432
Sense intervenció	1.675
TOTAL	2.107

11.3 Moment d'intervenció

Pel que fa al moment processal en què es duen a terme els processos de justícia restaurativa, en un 98,81 % dels casos tenen lloc abans de la sentència.

MOMENT PROCESSAL	NOMBRE
Abans de sentència	2.082
Després de sentència	25
TOTAL	2.107

12. Conclusions

En resum, durant l'any 2022 podem concloure el següent:

- Després de la petita davallada de sol·licituds i de casos finalitzats, a causa dels efectes de la pandèmia, el Programa de justícia restaurativa es manté amb dades prou significatives. El fet que s'apreciï un menor número de casos finalitzats en relació amb l'any anterior, ve determinat perquè progressivament, van entrant casos de delictes greus que requereixen més temps d'intervenció abans de poder-los finalitzar.
- El Programa manté els objectius marcats pel Departament de Justícia, Drets i Memòria: oferir a tothom, i en concret a les víctimes del delicte, un espai de diàleg i comunicació, oferir una resolució del conflicte/delicte més adequada a les necessitats de les parts i preservar el procediment penal. Dels 1.323 processos restauratius viables, en 649 les parts han arribat a un o més acords (això representa un 49,06 % dels processos endegats), mentre que en 784 programes no s'han donat criteris de viabilitat (37,21 %).
- Com ja es va fer l'any passat, es continua comptabilitzant els casos en què s'han fet entrevistes reparadores a les víctimes, que han estat 310. Encara que la víctima no vulgui trobar-se amb el victimari, té dret a sentir-se escoltada i a accedir als serveis de justícia restaurativa, amb la finalitat d'obtenir una reparació emocional i moral adequada dels perjudicis derivats del delicte, tal com diu l'article 15 de l'Estatut de la víctima del delicte.

Cal remarcar la importància del dret de la víctima de participar en el Programa de justícia restaurativa, encara que el victimari no hi intervingui.

- S'ha donat una resposta àgil i ràpida, atès que el 63,74 % dels programes s'executen en un termini d'entre un i dos mesos. Això és una fortalesa del programa, ja que la durada i la lentitud de la majoria dels processos judicials comporten que tant la víctima com la part infractora tinguin una sensació de poca eficiència i eficàcia de l'Administració de justícia; per contra, si s'ofereix una resposta més ràpida i adequada a les seves necessitats i expectatives, s'aconsegueix canviar aquesta visió de lentitud de la justícia. Així, l'agilitat en la resolució dels conflictes i l'empoderament de les parts implicades en el Programa de justícia restaurativa reforcen la percepció de satisfacció i de reparació.
- En relació amb els grups delictius, s'observa i es constata que any rere any solen destacar els següents:
 - Contra la llibertat (39,49 %)
 - Lesions (27,34 %)
 - Contra el patrimoni (23,51 %)
- Una dada a tenir en compte és el moment processal en què la causa es deriva al Programa i el tipus de procediment penal obert. Així, el gruix dels programes provenen de la fase d'instrucció, per delictes lleus o judicis immediats de delictes lleus i per diligències prèvies, urgents o indeterminades. La resta, en menor mesura, prové de la fase

d'enjudiciament i de la fase d'execució. Per això, la tipologia delictiva respon més als delictes lleus, ja que són els que s'oficien des d'instrucció.

- Pel que fa a la participació, es manté que majoritàriament és la víctima qui no vol participar en els processos de justícia restaurativa (45,62 % dels casos).
- En un 73 % dels casos, les parts que participen en el Programa de justícia restaurativa tenen algun tipus de relació prèvia (personal, familiar o social).
- El 55,20 % de les persones infractores que participen en els processos restauratius pertanyen a les franges d'edat que van dels 31-35 anys als 46-50 anys; d'aquestes franges, la dels 41-45 anys és la que n'agrupa més.

El 51,24 % de les víctimes està en les franges d'edat que van dels 31-35 anys als 46-50 anys; d'aquestes franges, la dels 41-45 anys és la que n'agrupa més.

- Tot i que hi ha programes que no són viables, és important destacar que el Programa de justícia restaurativa ha permès contactar amb un gran nombre de persones que formaven part dels procediments judicials derivats, a les quals s'ha pogut oferir un espai d'escolta activa i, en el cas d'algunes víctimes, entrevistes reparadores.

Cal dir que aquest contacte inicial és un dels objectius més importants del Programa, atès que permet crear un espai d'escolta i de diàleg totalment diferent del que facilita el procés penal. En aquest espai, s'informa del Programa, i són les parts qui, lliurement, un cop informades i de manera voluntària, poden decidir si hi volen participar.

- Com ja s'ha comentat, és significatiu que en un percentatge molt elevat dels casos en què es va poder dur a terme el procés restauratiu, en un 49,06 %, es va arribar a acords. Aquest fet confirma que en el moment que ambdues parts hi volen participar, la probabilitat de resoldre el conflicte que va originar la denúncia és elevada. De manera general, els acords més habituals són aquells que tenen un contingut relacional o moral.

Tot i que la dada és molt positiva, l'experiència professional demostra que, més enllà d'arribar a un possible acord, les parts, especialment la part denunciant o víctima, valoren més positivament l'espai d'escolta i de diàleg que ofereix el Programa que no pas els acords.

- Per acabar, es pot dir que, des de l'any 2015 i fins a l'actualitat, el primer contacte per oferir el Programa s'ha fet amb la part perjudicada o víctima, especialment quan es tracta de delictes contra les relacions familiars, contra la llibertat, de lesions, contra el patrimoni i contra l'honor. Aquest canvi d'orientació intenta afavorir que es pugui arribar a més persones perjudicades, ja que, si en el primer contacte una de les parts manifesta que no hi vol participar, ja no es fa el contacte amb l'altra part. Aquest canvi s'ha fet d'acord amb

el que estableix l'article 15.1.¹ de la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes.

¹ Article 15. *Serveis de justícia restaurativa.*

1. Les víctimes poden accedir a serveis de justícia restaurativa, en els termes que es determinin per reglament, amb la finalitat d'obtenir una reparació material i moral adequada dels perjudicis derivats del delictes, quan es compleixin els requisits següents:
- a) l'infractor hagi reconegut els fets essencials dels quals deriva la seva responsabilitat;
 - b) la víctima hagi prestat el seu consentiment, després d'haver rebut informació exhaustiva i imparcial sobre el seu contingut, els seus possibles resultats i els procediments existents per fer efectiu el seu compliment;
 - c) l'infractor hagi prestat el seu consentiment;
 - d) el procediment de mediació no comporti un risc per a la seguretat de la víctima, ni existeixi el perill que el seu desenvolupament pugui causar nous perjudicis materials o morals per a la víctima; i
 - e) no estigui prohibida per la llei per al delictes comès.

13. Annexos d'accessibilitat

13.1 Annex 1: evolució del Programa de justícia restaurativa

ANY	SOL·LICITUDS	FINALITZATS
2016	1.961	2.147
2017	2.719	2.777
2018	2.645	3.208
2019	2.482	2.877
2020	2.016	2.170
2021	2.143	2.581
2022	2.088	2.107

13.2 Annex 2: franges d'edat dels victimaris

FRANGES D'EDAT	NOMBRE DE VICTIMARIS
De 18 a 20	114
De 21 a 25	173
De 26 a 30	167
De 31 a 35	260
De 36 a 40	270
De 41 a 45	302
De 46 a 50	277
De 51 a 55	143
De 56 a 60	129
De 61 a 65	76
De 66 a 70	48
De 71 a 75	25
De 76 a 80	15
Major de 80	10

13.3 Annex 3: franges d'edat de les víctimes

FRANGES D'EDAT	NÚMERO DE VÍCTIMES
Menor de 9	2
De 9 a 11	3
De 12 a 14	16
De 15 a 17	41
De 18 a 20	68
De 21 a 25	171
De 26 a 30	131
De 31 a 35	223
De 36 a 40	268
De 41 a 45	294
De 46 a 50	268
De 51 a 55	172
De 56 a 60	127
De 61 a 65	104
De 66 a 70	65
De 71 a 75	62
De 76 a 80	23
Major de 80	17